

Plan wynikowy. Klasa 5

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
I.1.	Mapa źródłem informacji	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe cechy mapy; wskazuje na mapie jej elementy (treść, tytuł, skalę legendę, siatkę kartograficzną); odczytuje informacje z mapy i planu stosując legendę; wskazuje na mapie północ i pozostałe kierunki świata. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na czym polega zorientowanie mapy; rozdziela różne rodzaje map (ogólno-geograficzne, tematyczne), podaje ich przykłady.
I.2.	Skala na mapach i planach	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie skali; rozpoznaje sposoby zapisu skali na mapie (skala liczbowa, mianowana, podziałka liniowa); odczytuje skalę z mapy; stosuje skalę mapy do obliczania odległości między wybranymi obiektami. 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje tę samą skalę w różnej postaci (liczbowej, mianowanej, podziałki liniowej); porównuje ze sobą skale; wyjaśnia, na czym polega generalizacja mapy.
I.3.	Ukształtowanie powierzchni na mapie	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: wysokość bezwzględna, wysokość względna, poziomica; odczytuje wysokości bezwzględne z rysunku poziomicy i mapy hipsometrycznej; czyta treść mapy ogólnogeograficznej Polski, zwracając uwagę na zastosowaną skalę barw. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia jak powstają mapy poziomicowe i hipsometryczne; podaje przykłady map, gdzie stosuje się układ poziomic do przedstawienia rzeźby terenu; oblicza wysokość względną między dwoma obiektami np. podnóżem a szczytem; charakteryzuje ukształtowanie terenu posługując się mapą poziomicy lub hipsometryczną.
I.4.	Południki i równoleżniki	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na globusie i mapie świata bieguny oraz południki, w szczególności południk zerowy i 180°; wskazuje na globusie i mapie świata równoleżniki, w szczególności równik, zwrotniki i koła podbiegunowe; wskazuje na globusie i mapie świata półkule Ziemi, podaje ich nazwy; stosuje skróty międzynarodowe kierunków świata. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cechy południków i równoleżników; wyjaśnia pojęcia: siatka geograficzna i kartograficzna; wyjaśnia dlaczego kształt południków i równoleżników różni się na globusie i na mapie; określa położenie obiektów na globusie i na mapie podając półkule, na których się znajdują.
I.5.	Kontynenty i oceany	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie świata; określa położenie kontynentów i oceanów względem równika i południka zerowego; wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych (niziny, wyżyny, góry, morza, cieśniny). 	<ul style="list-style-type: none"> porządkuje kontynenty i oceany pod względem ich powierzchni od największych do najmniejszych; podaje cechy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi (nizin, wyżyn i gór); wskazuje wiek, w którym rozpoczęła się epoka wielkich odkryć geograficznych; podaje przykładowe powody, dla których Europejczycy wyruszyli na trasy wielkich wypraw geograficznych; podaje przykłady wielkich odkrywców i podróżników oraz wskazuje na mapie trasy ich wypraw.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
II.1.	Różnorodność krajobrazów w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie krajobrazu; ▶ wymienia elementy środowiska wchodzące w skład krajobrazu; ▶ dzieli krajobrazy na naturalne i kulturowe; ▶ nazywa i wskazuje na mapie położenie pasów krajobrazowych Polski i wybranych krain geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady czynników wewnętrznych i zewnętrznych, które zadecydowały o dzisiejszym ukształtowaniu powierzchni Polski; ▶ wskazuje różnice między krajobrazem naturalnym a kulturowym, podaje przykłady krajobrazów kulturowych; ▶ przedstawia główne cechy krajobrazów Polski i wykazuje ich zróżnicowanie.
II.2.	Krajobraz nadmorski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pobrażu oraz krain geograficznych: Pobraża Szczecińskiego, Pobraża Koszalińskiego, Pobraża Gdańskiego; ▶ wskazuje na mapie położenie Wybrzeża Słowińskiego, w tym miast, jezior i Słowińskiego Parku Narodowego; ▶ wymienia nazwy oraz rozpoznaje w opisach, filmach i na lustracjach, główne typy wybrzeży morskich w Polsce; ▶ podaje przykłady charakterystycznych zjawisk pogodowych występujących w pasie nadmorskim (sztorm, bryza); ▶ wskazuje cechy przyrodnicze i kulturowe krajobrazu Wybrzeża Słowińskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie depresja i wskazuje na mapie miejsce występowania najgłębszej depresji w Polsce; ▶ porównuje ze sobą wybrzeże wydmowe i klifowe; ▶ wyjaśnia, zależność między rozbudową mierzei a powstawaniem jezior przybrzeżnych; ▶ wyjaśnia z czego wynika zmienność kierunku wiania bryzy w dzień i w noc; ▶ podaje przykłady miejscowości nadmorskich Wybrzeża Słowińskiego, w których znajdują się porty oraz latarnie morskie; ▶ charakteryzuje atrakcje przyrodnicze Słowińskiego Parku Narodowego.
II.3.	Krajobraz pojezierny	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pojezierzy oraz krain geograficznych: Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Mazurskie; ▶ wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie, największe miasto regionu, Szlak Wielkich Jezior Mazurskich, jeziora Śniardwy i Mamry; ▶ wskazuje związek między ukształtowaniem powierzchni pojezierzy a występującym tu kiedyś lądolodem; ▶ podaje przykłady aktywnego wypoczynku i sportów, które można uprawiać na Pojezierzu Mazurskim; ▶ podaje przykłady najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje je na mapie najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu; ▶ rozpoznaje Pojezierze Mazurskie w opisach oraz na filmach i ilustracjach; ▶ wykazuje związek między granicą pasa pojezierzy, a granicą ostatniego zlodowacenia na terenie Polski; ▶ uzasadnia stwierdzenie, że Pojezierze Mazurskie jest dla turystów ciekawym historycznie i przyrodniczo regionem Polski.
II.4.	Krajobraz nizin środkowej Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego nizin środkowopolskich oraz krain geograficznych: Nizina Śląska, Nizina Południowopolska, Nizina Mazowiecka, Nizina Północnopodlaska, Nizina Południowopodlaska; ▶ wskazuje na mapie Nizinę Mazowiecką, oraz największe miasta regionu; ▶ wymienia cechy charakterystyczne Niziny Mazowieckiej; ▶ podaje nazwę i wskazuje na mapie położenie parku narodowego utworzonego na obszarze Puszczy Kampinoskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Kotlinę Warszawską oraz rzeki: Wisłę, Narew, Pilicę, Bzurę, Wkrę, Bug; ▶ wyjaśnia pojęcia: meandry, starorzecze, ▶ wyjaśnia dlaczego na Nizinie Mazowieckiej jest mało naturalnych obszarów leśnych; ▶ wskazuje dlaczego utworzono Kampinoski Park Narodowy.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
II.5.	Krajobraz wielkomiejski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Warszawę; ▶ wymienia cechy dużego miasta; ▶ wyjaśnia, dlaczego w Warszawie znajdują się siedziby najwyższych władz państwowych; ▶ charakteryzuje wybrane funkcje Warszawy; ▶ rozpoznaje na ilustracjach znane miejsca i budynki Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie największe miasta w Polsce; ▶ wyjaśnia kiedy miejscowość możemy uznać za miasto; ▶ podaje nazwy części, z których składa się duże miasto (śródmieścia, osiedla mieszkaniowe, dzielnice przemysłowe, przedmieścia); ▶ wskazuje na planie Warszawy położenie wybranych znanych miejsc i budynków; ▶ porównuje krajobraz Warszawy i innych miast Polski.
III.1.	Krajobraz miejsko-przemysłowy	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie pas wyżyn i Wyżynę Śląską; ▶ charakteryzuje rozwój przemysłu na Wyżynie Śląskiej; ▶ wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej; ▶ wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje krajobraz pasa wyżyn; ▶ wyjaśnia pojęcie płaskowyż; ▶ podaje przykłady produktów wytworzonych przy wykorzystaniu węgla kamiennego; ▶ przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka; ▶ wyjaśnia dlaczego zespół miejski Górnego Śląska to konurbacja.
III.2.	Krajobraz rolniczy	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską i największe miasta regionu; ▶ wymienia główne cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej; ▶ podaje cechy charakterystyczne dla krajobrazu wiejskiego; ▶ podaje nazwę najżyźniejszej gleby w Polsce i nazwę skały na której się utworzyła; ▶ wymienia nazwy roślin uprawianych na Wyżynie Lubelskiej; ▶ rozpoznaje na ilustracjach krajobraz wiejski Wyżyny Lubelskiej oraz Zamość. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia jak powstają wąwozy lessowe; ▶ wyjaśnia zależność między obecnością lessu a występowaniem czarnoziemu; ▶ wskazuje przeznaczenie uprawianych na Wyżynie Lubelskiej roślin oraz hodowanych zwierząt; ▶ opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej.
III.3.	Krajobraz krasowy	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską; ▶ podaje nazwę skały, w której zachodzi proces krasowienia; ▶ nazywa główne elementy krajobrazu krasowego, rozpoznaje je na ilustracjach; ▶ wskazuje na mapie położenie Ojcowskiego Parku Narodowego; ▶ wskazuje Szlak Orlich Gniazd jako przykład dziedzictwa kulturowego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia dlaczego Wyżynę Krakowsko-Częstochowską nazywa się Jurą; ▶ wyjaśnia, na czym polega krasowienie; ▶ dzieli formy krasowe na kras powierzchniowy i podziemny; ▶ wskazuje na modelu, schemacie, lub ilustracji formy naciekowe jaskini (stalaktyty, stalagmity, stalagnaty); ▶ podaje przykłady dziedzictwa przyrodniczego chronione w Ojcowskim Parku Narodowym; ▶ charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd; ▶ wyjaśnia, dlaczego zamki na Szlaku Orlich Gniazd mają białą barwę.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
III.4.	Krajobraz górski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie pas gór oraz Tatry; ▶ wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie; ▶ wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr; ▶ wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego; ▶ omawia cechy pogody w górach; ▶ wymienia w kolejności piętra roślinności w Tatrach; ▶ podaje nazwę parku narodowego leżącego w Tatrach; ▶ wymienia nazwy roślin i zwierząt charakterystycznych dla Tatr. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie łańcuchy górskie Karpat i Sudetów oraz ich najwyższe pasma górskie; ▶ opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach; ▶ wskazuje różnice w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich; ▶ wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr; ▶ wykazuje specyfikę regionu na podstawie map, zdjęć, filmów geograficznych.
III.5.	Ocena najbliższego krajobrazu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy, w tym elementy zagospodarowania antropogenicznego; ▶ określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski; ▶ podaje przykłady działań przyczyniających się do poprawy najbliższego otoczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, w jakim celu dokonuje się oceny krajobrazu; ▶ dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania; ▶ proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy.
IV.1.	Strefowość i piętrowość klimatyczno-roślinna na świecie.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje informacje z mapy średniej rocznej temperatury powietrza na Ziemi i rocznej sumy opadów atmosferycznych na Ziemi; ▶ opisuje położenie poszczególnych stref używając mapy stref klimatycznych na Ziemi; ▶ podaje nazwy krajobrazów występujących na Ziemi; ▶ dopasowuje krajobrazy do odpowiadających im stref klimatycznych; ▶ rozpoznaje na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje zależność między różnicami w nagrzewaniu się powierzchni Ziemi a występowaniem stref klimatycznych; ▶ przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych; ▶ wyjaśnia układ przestrzenny poszczególnych stref klimatyczno-krajobrazowych na świecie; ▶ charakteryzuje każdą ze stref krajobrazowych; ▶ wskazuje podobieństwa między układem stref krajobrazowych na Ziemi a piętrowością klimatyczno-roślinną na obszarach górskich.
IV.2.	Lasy równikowe	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie strefę wilgotnych lasów równikowych; ▶ odczytuje z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie równikowym; ▶ wymienia cechy klimatu równikowego; ▶ rozpoznaje cechy klimatu równikowego na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych; ▶ podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców wilgotnych lasów równikowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia wyjątkowość ekosystemów wilgotnego lasu równikowego; ▶ podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji; ▶ wyjaśnia, dlaczego wilgotny las równikowy jest „wiecznie zielony”; ▶ podaje przykłady przystosowań organizmów do życia w lesie równikowym; ▶ wskazuje współzależności między składnikami krajobrazu równikowego a warunkami życia człowieka.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
IV.3.	Lasy strefy umiarkowanej	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie występowanie lasów strefy umiarkowanej; ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie umiarkowanym; ▶ wymienia cechy klimatu umiarkowanego; ▶ rozpoznaje lasy strefy umiarkowanej na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w lasach strefy umiarkowanej; ▶ wyjaśnia, dlaczego wiele lasów strefy umiarkowanej zamieniono na pola uprawne. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia nazwy termicznych pór roku występujących w klimacie umiarkowanym; ▶ rozpoznaje i nazywa piętra lasu strefy umiarkowanej; ▶ uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka w lasach strefy umiarkowanej; ▶ porównuje warunki klimatyczne, krajobrazowe i siedliskowe lasu strefy umiarkowanej z lasami równikowymi.
IV.4.	Sawanna i step	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie występowanie strefy sawanny i stepu; ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie sawanny i stepu; ▶ wymienia cechy klimatów charakterystycznych dla sawanny i stepu; ▶ rozpoznaje sawannę i step na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w sawannie na stepie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje zmienność krajobrazu od lasu równikowego do suchej sawanny; ▶ charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazu sawann i stepów; ▶ porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów; ▶ podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców sawanny i stepu; ▶ uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na sawannach i stepach.
V.1.	Pustynie gorące i lodowe	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie występowanie strefy pustyni gorących i pustyni lodowych; ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie pustyni gorących i lodowych; ▶ wymienia cechy klimatów: zwrotnikowego suchego i polarnego; ▶ rozpoznaje pustynie na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w pustyniach gorących i lodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy największych pustyni gorących i lodowych oraz wskazuje je na mapie; ▶ porównuje warunki klimatyczne i krajobrazowe pustyni gorących i lodowych; ▶ uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na pustyniach lodowych i gorących; ▶ podaje przykłady przystosowania się zwierząt do życia w strefie pustyni lodowych oraz roślin i zwierząt do życia w strefie pustyni gorących; ▶ podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców pustyni gorących i lodowych; ▶ wyjaśnia kim są Inuici.
V. 2.	Tajga i tundra	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcia: tajga, tundra; ▶ wskazuje na mapie występowanie strefy tajgi i tundry; ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie tajgi i tundry; ▶ rozpoznaje tajgę i tundrę na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w tajdze i tundrze; ▶ wyjaśnia pojęcie: wieloletnia zmarzlina; ▶ wskazuje podstawowe różnice między tajgą a tundrą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ wieloletniej zmarzliny na budownictwo; ▶ wskazuje zależności pomiędzy położeniem tajgi, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazu; ▶ omawia warunki życia ludzi w tajdze i tundrze oraz ich główne zajęcia.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
V.3.	Krajobraz śródziemnomorski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie fizycznej świata obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego; ▶ omawia na podstawie wykresu temperatury i opadów oraz map klimatycznych cechy klimatu śródziemnomorskiego; ▶ wyjaśnia pojęcie: makia; ▶ rozpoznaje krajobraz śródziemnomorski na podstawie opisów, filmów i ilustracji; ▶ przedstawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym; ▶ rozpoznaje i charakteryzuje wybrane gatunki roślin charakterystyczne dla krajobrazu śródziemnomorskiego, w tym rośliny uprawne; ▶ omawia związek pomiędzy warunkami klimatycznymi a rozwojem rolnictwa i turystyki strefy śródziemnomorskiej; ▶ charakteryzuje walory przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej.
V.4.	Himalaje i ich mieszkańcy	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Himalaje; ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w Himalajach; ▶ wymienia cechy krajobrazu Himalajów; ▶ rozpoznaje krajobraz wysokogórski Himalajów na podstawie opisów, filmów i ilustracji; ▶ wskazuje, jak zmienia się klimat i krajobraz wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza; ▶ rozpoznaje wybrane gatunki zwierząt żyjące w Himalajach; ▶ wyjaśnia kim są Sierpowie; ▶ podaje przykłady działalności człowieka w Himalajach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie Karakorum i Wyżyny Tybetańskiej; ▶ wyjaśnia, skąd bierze się piętrowość klimatyczno-roślinna w Himalajach; ▶ omawia zależności pomiędzy wysokością nad poziomem morza a klimatem i roślinnością; ▶ podaje przykłady gatunków roślin występujących w różnych piętrach klimatycznych Himalajów; ▶ porównuje piętra roślinności Tatr i Himalajów; ▶ wyjaśnia znaczenie Sierpów w rozwoju turystyki wysokogórskiej w Himalajach.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
IV. 3.	Urbanizacja w Polsce i Europie	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia własnymi słowami, czym jest urbanizacja ▶ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce ▶ na podstawie wykresu porównuje liczbę mieszkańców największych miast w Polsce ▶ podaje przykładowe aspekty urbanizacji ▶ na podstawie wykresu porównuje zmiany wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia poszczególne aspekty urbanizacji: formalny, demograficzny, społeczny, przestrzenny, ekonomiczny ▶ wykazuje związki pomiędzy różnymi aspektami urbanizacji ▶ rozróżnia aglomerację monocentryczną i konurbację ▶ podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku urbanizacji ▶ na podstawie własnej wiedzy porównuje zmiany i poziom wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach ▶ podaje warunki, jakie musi spełniać wieś w Polsce, aby wystąpić o nadanie statusu miasta
IV. 4.	Czynniki rozwoju miast w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady cech miast decydujących o ich rozwoju ▶ podaje przykłady funkcji pełnionych przez jednostki osadnicze ▶ przyporządkowuje główne czynniki rozwoju do największych miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ niektórych funkcji miast w Polsce na ich rozwój ▶ na wybranych przykładach omawia czynniki rozwoju miast w Polsce ▶ porównuje czynniki decydujące o rozwoju różnych miast ▶ na przykładach określa zmiany funkcji miast w Polsce ▶ określa współczesne kierunki rozwoju miast w Polsce
IV. 5.	Zmiany w strefach podmiejskich – suburbanizacja	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje cechy środowiska geograficznego i opisuje warunki życia w centrum dużego miasta i w strefie podmiejskiej ▶ wymienia kilka przyczyn przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej ▶ na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazuje zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej ▶ wymienia przykłady nowych kierunków działalności gospodarczej i zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie materiałów opisuje i wyjaśnia kierunki migracji między peryferiami regionu, strefą podmiejską i miastem ▶ na podstawie materiałów opisuje i wyjaśnia kierunki migracji między peryferiami regionu, strefą podmiejską i miastem ▶ wyjaśnia przyczyny przenoszenia niektórych działalności gospodarczych do strefy podmiejskiej ▶ identyfikuje i wyjaśnia zmiany w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu oraz stylu zabudowy na wybranych przykładach stref podmiejskich ▶ opisuje i wyjaśnia zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich ▶ podaje własną definicję pojęcia suburbanizacja ▶ dokonuje krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast ▶ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
IV. 6.	Wpływ migracji na strukturę demograficzną wsi	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie migracji ze wsi do miast ▶ podaje przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast ▶ odczytuje dane z piramidy demograficznej ▶ wyjaśnia pojęcie salda migracji w odniesieniu do wybranej wsi ▶ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie salda migracji w gminach lub powiatach w Polsce ▶ na podstawie piramidy demograficznej charakteryzuje strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast ▶ wyjaśnia przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi ▶ udowadnia wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin ▶ wyjaśnia wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi ▶ porównuje przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich ▶ proponuje sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi
V. 1	Czynniki rozwoju rolnictwa	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady przyrodniczych i pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa ▶ na podstawie wykresu opisuje strukturę gleb w Polsce ze względu na ich przydatność dla rolnictwa ▶ wskazuje elementy klimatu i ukształtowania powierzchni Polski sprzyjające rozwojowi rolnictwa ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie obszarów o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce ▶ na podstawie danych lub wykresu porównuje wielkość gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach ▶ wymienia przykłady działań mających na celu poprawę wydajności rolnictwa w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ wielkości gospodarstwa na możliwości zwiększenia wydajności produkcji rolnej ▶ ocenia warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce ▶ ocenia warunki pozaprzyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce ▶ porównuje zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w Polsce i w innych krajach ▶ wyjaśnia wpływ wieku i wykształcenia rolników na proces unowocześniania produkcji rolnej w Polsce ▶ dokonuje całościowej oceny warunków dla rozwoju rolnictwa w poszczególnych regionach Polski ▶ podaje nazwy regionów w Polsce o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa
V. 2.	Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady roślin uprawianych w Polsce ▶ podaje przykłady zwierząt, których chów prowadzi się w Polsce ▶ podaje przykłady wpływu warunków przyrodniczych na kierunki produkcji rolnej ▶ na podstawie diagramu opisuje strukturę zasiewów w Polsce ▶ podaje przykłady wykorzystania głównych produktów rolnych wytwarzanych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map opisuje rozmieszczenie poszczególnych upraw, chowu bydła i trzody chlewnej w Polsce ▶ rozpoznaje główne rośliny uprawiane w Polsce ▶ wykazuje związek między zróżnicowaniem warunków przyrodniczych rozwoju rolnictwa w różnych regionach Polski a specjalizacją poszczególnych regionów w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej ▶ na podstawie własnej wiedzy opisuje rozmieszczenie upraw i chowu zwierząt w Polsce ▶ określa wymagania środowiskowe roślin uprawianych w Polsce

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
V. 3.	Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce ▶ wymienia wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych ▶ na podstawie materiałów podaje przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki ▶ dokonuje podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na wybranych przykładach uzasadnia rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce ▶ wyjaśnia związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi a kierunkami rozwoju energetyki ▶ określa warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych w województwie łódzkim i pomorskim ▶ wyjaśnia, na czym polega transformacja energetyczna, którą przechodzi Polska i inne kraje europejskie ▶ samodzielnie wyszukuje informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie ▶ dokonuje oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie
V. 4	Przemiany przemysłu w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia przykłady produktów przemysłowych wytwarzanych w Polsce ▶ wyjaśnia, czym jest przemysł ▶ na podstawie danych lub wykresu opisuje zmiany wielkości produkcji wybranych towarów w Polsce ▶ dokonuje podziału przemysłu na wydobywczy i przetwórczy ▶ podaje przykłady zmian, jakie zaszły w polskim przemyśle w ostatnich 30 latach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie materiałów dokonuje ogólnej charakterystyki sektora przemysłowego w Polsce przed rokiem 1989 oraz obecnie ▶ określa udział przemysłu w wytwarzaniu PKB w Polsce ▶ wyjaśnia, na czym polega prywatyzacja i zmiana struktury przemysłu w Polsce ▶ dyskutuje na temat skutków przemian przemysłu w Polsce, podając rzeczowe argumenty ▶ wyjaśnia związek pomiędzy poziomem rozwoju przemysłu a ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego Polski ▶ prognozuje przyszłe kierunki przemian przemysłu w Polsce
V. 5	Przemysł zaawansowanych technologii	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie przemysłu zaawansowanych technologii ▶ podaje przykłady produktów przemysłu zaawansowanych technologii, które są wykorzystywane w codziennym życiu ▶ podaje wybrane cechy przemysłu zaawansowanych technologii ▶ określa pozycję, jaką produkty przemysłu zaawansowanych technologii zajmują w Polskim eksporcie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle innych krajów europejskich ▶ na podstawie danych porównuje poziom robotyzacji produkcji przemysłowej w Polsce i w innych krajach ▶ wyjaśnia pojęcie klastra przemysłu wysokich technologii ▶ na wybranych przykładach opisuje zmiany produkcji towarów zaawansowanych technologii w Polsce ▶ dokonuje pełnej charakterystyki przemysłu wysokich technologii ▶ podaje przykłady dziedzin naukowych powiązanych z przemysłem zaawansowanych technologii

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
VI. 1.	Rola usług w gospodarce Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady firm i zawodów należących do sektora usługowego ▶ wyjaśnia rolę usług w swoim codziennym życiu ▶ podaje przykłady usług materialnych i niematerialnych ▶ wyjaśnia wpływ usług na działanie przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady wpływu usług na funkcjonowanie rolnictwa i przemysłu ▶ ocenia własne szanse na podjęcie pracy w przyszłości w sektorze usługowym ▶ określa udział usług w wytwarzaniu PKB Polski ▶ wyjaśnia wpływ dostępności usług na jakość życia mieszkańców ▶ podaje przykłady usług należących do czwartego sektora gospodarki ▶ ocenia rolę usług należących do czwartego sektora gospodarki dla rozwoju gospodarczego Polski
VI. 2.	Transport i łączność	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady środków transportu i środków łączności ▶ określa wpływ transportu na życie ludzi ▶ określa wpływ łączności na życie ludzi ▶ na podstawie danych opisuje zmiany długości tras szybkiego ruchu w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje rodzaje towarów przewożonych za pomocą różnych środków transportu ▶ wymienia zalety różnych środków transportu ▶ na podstawie danych porównuje zmiany liczby pasażerów poszczególnych lotnisk w Polsce ▶ opisuje wpływ łączności na działanie przedsiębiorstw i całej gospodarki ▶ porównuje zalety transportu samochodowego i kolejowego w przewozie osób i ładunków ▶ przedstawia zalety i wady transportu morskiego i przesyłowego w kontekście zmieniających się okoliczności politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej
VI. 3.	Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych ▶ na podstawie danych porównuje liczby pojazdów poruszających się po różnych klasach dróg w Polsce ▶ wyjaśnia, czym jest centrum logistyczne ▶ na podstawie map określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych ▶ wymienia przykłady produktów wytwarzanych w rafinerii ropy naftowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych ▶ na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych ▶ identyfikuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych ▶ wyjaśnia na przykładach związków pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych ▶ na podstawie dostępnych materiałów dokonuje oceny dowolnego obszaru w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
VI. 4.	Możliwości rozwoju polskiej gospodarki morskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady działalności zaliczanej do gospodarki morskiej ▶ wskazuje na mapie trzy największe porty morskie w Polsce ▶ podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej na Morzu Bałtyckim 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia zalety transportu kontenerowego ▶ opisuje zmiany wielkości transportu kontenerowego w polskich portach ▶ określa czynniki wpływające na perspektywę rozwoju polskiego rybołówstwa i przemysłu stoczniowego ▶ wyjaśnia czynniki rozwoju przetwórstwa rybnego w Polsce ▶ dokonuje oceny przyszłych kierunków rozwoju polskiej gospodarki morskiej ▶ uzasadnia konieczność stosowania zasad zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do zasobów Morza Bałtyckiego
VI. 5.	Walory turystyczne Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje kilka przykładów przyrodniczych i kulturowych walorów turystycznych Polski ▶ rozpoznaje na fotografiach wybrane walory (atrakcje) turystyczne Polski ▶ wyjaśnia, czym jest walor turystyczny ▶ podaje przykłady walorów turystycznych Polski, które sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia atrakcyjność walorów turystycznych Polski ▶ korzysta z różnorodnych źródeł w celu pogłębienia wiedzy na temat wybranych walorów turystycznych ▶ proponuje trasę wycieczki tematycznej ukazującej określony typ walorów turystycznych w Polsce ▶ prezentuje wybrane walory turystyczne Polski, zwracając uwagę na konieczność ich ochrony ▶ wymienia ponad dziesięć obiektów położonych w Polsce, które wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO ▶ charakteryzuje wybrane obiekty umieszczone na liście UNESCO
VI. 6.	Turystyka nad Bałtykiem i w Małopolsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady walorów turystycznych Pobrzeży Bałtyku i Małopolski ▶ opisuje własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce ▶ na podstawie diagramów opisuje zmiany liczby turystów nad Bałtykiem ▶ wyjaśnia, dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów do Małopolski i na Pobrzeża Bałtyku ▶ na podstawie materiałów udowadnia, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie mapy tematycznej opisuje zróżnicowanie liczby noclegów udzielonych w nadbałtyckich gminach ▶ porównuje atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce ▶ dokonuje wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeży Bałtyku ▶ określa wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeży Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach ▶ odszukuje informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski ▶ projektuje zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
VII. 1.	Własny region – środowisko przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski ▶ na podstawie mapy opisuje położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka ▶ charakteryzuje wybrane elementy środowiska przyrodniczego regionu na podstawie materiałów, w tym map tematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy ▶ przedstawia w dowolnej formie przyrodnicze walory regionu ▶ wyjaśnia zasady wyznaczania regionów geograficznych ▶ rozpoznaje skały występujące we własnym regionie ▶ wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu
VII. 2.	Własny region – mieszkańcy i walory kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odróżnia walory kulturowe od walorów przyrodniczych regionu ▶ podaje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.) ▶ opisuje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.) ▶ opisuje rozmieszczenie ludności w regionie ▶ określa, gdzie w regionie znajdują się siedziby jego władz 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przedstawia w dowolnej formie kulturowe walory regionu ▶ podaje liczbę mieszkańców regionu (województwa) ▶ wyjaśnia wybrane procesy demograficzne zachodzące w regionie w odniesieniu do procesów zachodzących w całym kraju (przyrost / ubytek naturalny, migracje, zmiana struktury społecznej) ▶ prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności regionu na podstawie samodzielnie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych
VII. 3.	Własny region – dominujące cechy gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady produktów wytwarzanych w regionie ▶ określa dominujące kierunki rozwoju gospodarczego regionu ▶ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie upraw w regionie ▶ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie zakładów przemysłowych w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa, przemysłu i usług w regionie ▶ określa cechy i kierunki specjalizacji rolnictwa regionu ▶ podaje przykłady zakładów przemysłowych i ich produktów, z których jest znany region ▶ na podstawie wyszukanych informacji prezentuje przemiany gospodarcze regionu ▶ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju regionu
VII. 4.	Wycieczka krajoznawcza po regionie	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych ▶ dobiera odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej ▶ w czasie wycieczki wykorzystuje mapę do orientacji w terenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dostosowuje długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki ▶ prowadzi dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej ▶ projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji ▶ po zakończeniu wycieczki porządkuje oraz prezentuje zebrane materiały ▶ pełni rolę przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej ▶ na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazuje uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
VII. 5.	Współpraca zagraniczna regionu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykładowe formy współpracy między regionami ▶ na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnia korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej ▶ podaje korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów ▶ wyjaśnia, czym są euroregiony 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyszukuje i prezentuje informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi ▶ uzasadnia przesłanki zawiązywania umów partnerskich z innymi regionami ▶ krytycznie ocenia efekty współpracy międzyregionalnej ▶ przeprowadza prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań przyjętych w regionach zagranicznych ▶ proponuje nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi
VII. 6.	Mała ojczyzna – moje miejsce na Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym ▶ docenia własną rolę w kształtowaniu małej ojczyzny ▶ przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności małej ojczyzny ▶ porównuje zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny czy kolegów ▶ wyjaśnia przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby ▶ na podstawie własnych obserwacji terenowych projektuje działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności